

De Stèle van Xianfu in de Flora Sinensis

“J’aurais fait tout le voyage en Chine juste pour jeter un coup d’oeil sur la Forêt des Stèles. Immédiatement, j’ai trouvé à l’entrée la Stèle Nestorienne, connue également sous le nom de Stèle de Xianfu...” Joseph J. Spae in *Revision Chinoise*, 1984, p. 32 (CB 2000/411). Op 2 oktober 1992 zag ik zelf de stèle in Xian.

Xianfu is een streeknaam, *Xian* de naam van een stad. Marco Polo spreekt in zijn werk over het koninkrijk *Xianfu* en over de stad *Xian*. (Cfr. MARCO POLO, *De wonderen van de Oriënt*, vert. Haakman, Anton, Athenaeum-Polak & Van Genneep, Amsterdam, 2009, CB 2014/3589).

De Stèle

Het betreft een 2,79 meter hoge stèle die door nestoriaanse christenen in 781 opgericht werd. Ze vertelt wie het christendom vanuit Syrië naar China bracht en hoe het door de keizer gekeurd werd om in het land verspreid te worden. Het christendom wordt er beschreven op een manier die getuigt van veel inlevingsvermogen in de Chinese cultuur. (Cfr. MITTLER, Theodor, *The Jesus-Messiah-Sutra* in *Collectanea commissionis synodalis* (1932) pp. 1113-1136. CB 2007/3449) De Stèle van Xianfu werd in 1625 gevonden. Ze was al heel vlug bekend bij de jezuiten en de eerste vertaling verscheen in het Portugees. Die werd vertaald in het Italiaans en Athanasius Kirchner publiceerde in 1636 een Latijnse vertaling. Voltaire, en met hem vele anderen, zagen in ‘de ontdekking van de Stèle’ een grootse ‘jezuitenstreek’. Nu wordt de authenticiteit niet meer betwist. De stèle kan iedereen nu gaan bekijken in Xian in *Het woud van stèles*.

De Flora Sinensis

De *Flora Sinensis* is een werk van Michael Boym s.j.. Men kan het werk in de Weense editie van 1656 met alle illustraties bekijken op www.haraldfischer Verlag.de/hfv/cd_rom/florasinensis_engl.php.

Toen hij in 1643 voor de eerste keer naar China vertrok kende hij de stèle al. In 1647 zag hij haar in Xianfu met eigen ogen. Boym schreef deze flora tijdens zijn verblijf in Europa, als gezant van de Mingkeizer. Het werk werd in 1656 te Wenen uitgegeven. Kort daarna vertrok hij terug naar China waar hij op 22 juni 1659 stierf.

Michael Boym

Michael Boym was een Poolse jezuïet die op 22 augustus 1659 in Kwansi stierf, nauwelijks 47 jaar. Het is een tragische figuur. Door omstandigheden komt hij terecht aan het hof van de laatste Mingkeizer die, overwonnen door de Qing's, zich in het Zuiden van China teruggetrokken heeft. Meerdere leden van de keizerlijke familie bekeerden zich tot het christendom, en Boym gaat voor zijn keizer steun zoeken in Europa en brengt ondermeer een brief van keizerin Helena naar de paus. In Europa wordt hij verwickeld in de machtsstrijd tussen Frankrijk, Portugal en de paus. Zonder veel resultaat keert hij in 1656 terug naar China en het hof van de Mings, maar sterft van uitputting, voor hij zijn bestemming kan bereiken.

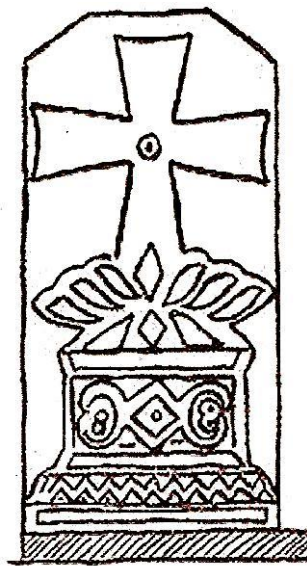
In Europa liet hij een schat aan informatie over China achter. Zijn werken werden echter niet of soms laattijdig uitgegeven: *Briefve relation de la notable conversion des personnes royales et de l'estat de la religion chrestienne en la Chine* (Parijs, 1654), *Flora Sinensis* (Wenen, 1656), *Specimen medicinae Sinicae*, een bericht in het Latijn uit Mozambique (pas in 2005 met Duitse vertaling uitgegeven), *Mappa Imperii Sinarum* bewaard in handschrift.

* * *

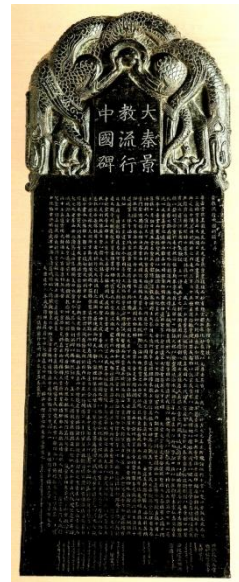
In november 1647 reisde Boym naar Xian en zag er de Stèle die hij in zijn *Flora Sinensis* beschrijft. Na zijn afbeeldingen en teksten over flora en fauna geeft Boym aan het slot van zijn werkje, een beschrijving in vier pagina's van de nestoriaanse stèle van Xianfu onder de titel *Gloria Regni Sinensis Crux in provincia Xensi anno 1625 inventa*. Hij schrijft dat de stèle toevallig gevonden werd toen men de fundamenten van een huis wilde leggen. Hij beschrijft de steen zelf en besteedt verder de meeste aandacht aan de doctrinaire inhoud van de tekst die hij in drie punten samenvat: *De creatione rerum*, *De lapsu Adami*, *Incarnationis mysterium*. Pas op het einde vermeldt hij dat Olo puèn in 636 het christendom naar China bracht. De transcriptie van de Chinese naam 'Olo puèn' leverde al veel variaties op. De steen draagt - in de vertaling van pater Boym - de titel: *Lapis in laudem et memoriam aeternam Legis Lucis et Veritatis, portatae de Judaea, et in China promulgatae, erectus*.

1. Afbeelding in de Flora Sinensis

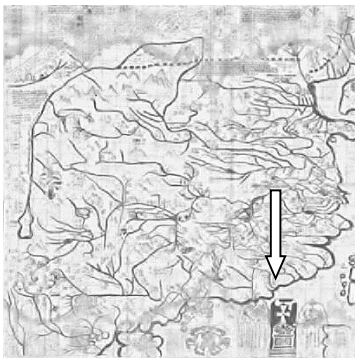
2. Tekening van het 'lotuskruis' van Hsi-shan

3. De Stèle van Xian

De tekening die aan de tekst van zijn beschrijving voorafgaat (fig. 1) stelt vragen.

De tekening van de stèle in zijn *Flora Sinensis* (fig. 1) is geen afbeelding van de beschreven Stèle van Xianfu (fig. 3). Op zijn kaart *Magni Catay* worden drie 'nestoriaanse kruisen' afgebeeld: links een stèle die doet denken aan die van Xianfu, in het midden de tekening van de *Flora Sinensis* (fig. 1) en rechts een niet geïdentificeerde stèle.

Magni Catay (detail), kaart bewaard in het Vaticaan.

Volgens Arthur Christopher Moule (1873-1957) in een artikel van 1928 is onze figuur 2 afkomstig van "...the ruins of the *Shih-tz'ti-szu*, or *Monastery of the Cross near Peking*". De afbeelding is te zien als illustratie van *The monks of Kublai Khan, emperor of China...* door E.A. Wallis Budge (1928). Cfr. www.nestorian.org. In 1919 had Reginald Fleming Johnston (1874-1938), Schots academicus, diplomaat en sinoloog die aan het hof van de laatste keizer een rol speelde, in de bergen ten ZW van Beijing twee 'lotuskruisen'

gezien. Ze stonden ooit opgesteld in het Shih-tzti-ssu, het Klooster van het Kruis, dat in 1919 evenwel al een boeddhistisch klooster was. Onze figuur 2 is één van die ‘nestoriaanse kruisen’.

Wellicht heeft Boym dat kruis (fig. 2) gecombineerd met het opschrift van 9 karakters dat men goed kan lezen op de Stèle van Xianfu (fig. 3). Dat opschrift luidt: *Monument opgericht ter herdenking van de verspreiding van de Westerse Religie van het Licht, in het Rijk van het midden.* (In de vertaling van P.Y. Saeki: “*The Monument Commemorating the Propagation of the Ta-chin Luminous Religion in the Middle Kingdom.*”)

Er blijven natuurlijk vragen: waar en wanneer heeft Boym het kruis van afbeelding 2 gezien, en waarom heeft hij figuur 1 afgebeeld bij zijn beschrijving van de Stèle van Xianfu in zijn *Flora Sinensis*. Ik wil een antwoord suggereren.

Boym heeft veel gereisd tijdens zijn relatief kort verblijf in het Oosten. Op 30 maart 1643 vertrok hij naar China voor zijn eerste verblijf. Het was een bewogen reis. In 1646 werkte hij als missionaris in Ding’an (gelegen op Hainan, een eiland ten Zuiden van China). In november 1647 vertrok hij naar Tonkin (in het Noorden van Vietnam) en maakte van daar een reis naar Xian. Eind 1649 was hij terug in Tonkin maar vertrok weer naar Macau (zuidelijk China) om zich daarna naar het hof van de Mingkeizer te begeven.

Het was in de 17de eeuw niet eenvoudig om de stèle van Xianfu waarheidsgetrouw af te beelden. In de *Flora Sinensis* wordt ook niets gezegd over de afbeelding (fig. 1). Boym heeft op een van zijn kaarten over China die bewaard worden in de Bibliotheca Vaticana, (cfr. onze beperkte afbeelding), drie ‘nestoriaanse stèles’ afgebeeld. De middelste van de drie is sterk gelijkend op zijn tekening in de *Flora Sinensis* maar de 9 karakters van de Stèle van Xianfu ontbreken. Athanasius Kircher in zijn *China illustrata* van 1667 bespreekt de stèle uitvoerig en hij maakt daarbij ook een eigen (en betere) tekening, met de volledige Chinese en Syrische tekst. Boym moet zich echter, in zijn meer bescheiden uitgave, met een eenvoudiger afbeelding tevreden stellen. Hij stelt daarom een ‘nestoriaans kruis’ samen met enkele schetsen die hij op zijn reizen maakte, en de 9 karakters van de tekst van Xianfu. De volledige, vrij lange tekst, was wellicht niet beschikbaar.

In de Cultuurbibliotheek

In de catalogus van de Cultuurbibliotheek kan men aanvullende lectuur vinden onder het trefwoord ‘nestorianisme’. Over de missionering in China (en speciaal over de jezuïeten) vindt men in de catalogus meerdere trefwoorden.

PALMER, Martin en GRASMAN, Gerard (vert.), *De Tao van Christus. De ontdekking van een christelijke beschaving in het oude China. Met de 'Jezussoetra's', Chinees-christelijke teksten uit de 7e tot de 11e eeuw*, Utrecht/Antwerpen, Servire, 2001 (CB 2002/4048).

SARTRE, Maurice e.a., *La Bible et l'Asie d'Antioche à la rencontre du bouddhisme*, Paris, Le monde de la Bible nr. 119, 1999 (CB 2001/2545).

STANDAERT, Nicolas, *Handbook of christianity in China. Volume One: 635-1800*, Leiden, E.J. Brill, 2001 (CB 2000/1899).

W. de Smaele, augustus 2016